

Arkeologisk förundersökning i

VIKARBYN

av vikingatida blästbrukslämning, RAÄ 195 i
Rättviks socken och kommun, Dalarna

Arkeologisk rapport 2012:7

Greger Bennström

Arkeologisk förundersökning i

VIKARBYN

av vikingatida blästbrukslämning, RAÄ 195 i
Rättviks socken och kommun, Dalarna

Greger Bennström

Dalarnas museum
Arkeologisk rapport 2012:7

Renritning: Greger Bennström

Form: Eva Carlsson

Framsida: Vy över undersökningsområdet från nordost med området för järnframställningsplatsen RAÄ-nr 195:1 mitt i bilden. Fotograf: Greger Bennström

Rapporten kan beställas från Dalarnas museum, Box 22, 791 21 FALUN
tfn 023-76 55 00, fax 023-283 58, e-post info@dalarnasmuseum.se

© Lantmäteriverket Gävle 2006. Medgivande MS2006/02203

© Dalarnas museum 2012

Tryck: Dalarnas museum, Falun, 2012

ISSN 1400-8815

Innehåll

Inledning	5
Syfte.....	5
Metod.....	6
Kunskapsläge.....	6
Undersökning.....	7
Resultat	9
Datering.....	11
Vedartsanalys	11
¹⁴ C-analys	11
Tolkning	11
Måluppfyllelse.....	12
Sammanfattning	12
Referenser.....	13
Arkiv	13
Tekniska och administrativa uppgifter	13
Anläggningsbeskrivningar, Bilaga 1	15
Figurförteckning.....	17

Inledning

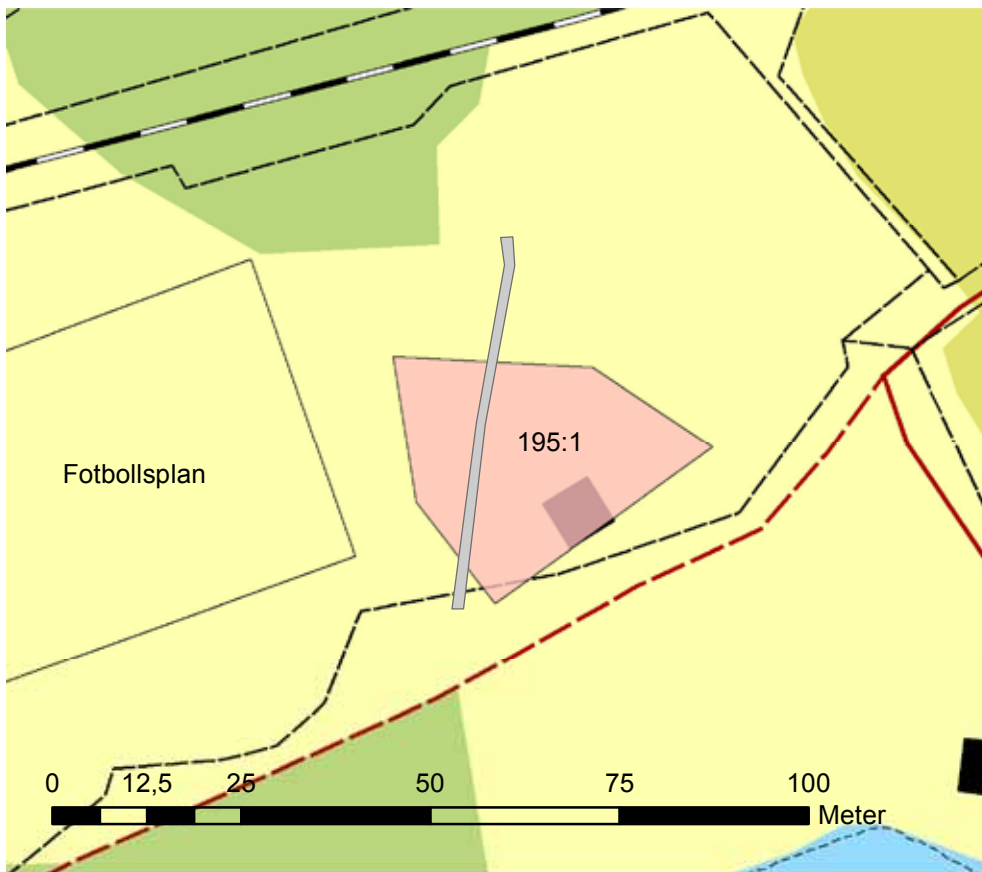
Under två dagar i maj 2012 utförde Dalarnas museum en förundersökning i Vikarbyn, Rättviks socken och kommun (figur 1). Anledningen till förundersökningen var att Trafikverket avsåg att schakta för avlopp och dränering i samband med att en väg skulle byggas i anslutning till järnvägen. Schaktarbetet berörde en förhistorisk blästbrukslämning registrerad som nr 195:1 i fornlämningsregistret för Rättviks socken. Förundersökningen utfördes inom en ca 50 m lång och 1,5 m bred sträcka där dräneringsdiket skulle gå fram. Beslut om undersökningen togs av Länsstyrelsen Dalarna, dnr 431-448-2012, och beställare var Trafikverket.

Syfte

Förundersökningens syfte var att eventuella anläggningar i schaktet skulle delundersökas för att försöka fastställa fornlämningens art, karaktär och ålder. Resultatet av förundersökningen skulle också kunna användas som underlag för ett ev. beslut om särskild undersökning.

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan med undersökningsområdet inringat. Skala 1:50 000.

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan med järnframställningsplatsen RAÄ-nr 195:1 markerad med rosa. Förundersökningsschaktet grävdes tvärs igenom lämningen. Skala 1:10 000.

Metod

Hela schaktsträckan undersöktes. Schaktet grävdes skiktvis med grävmaskin utrustad med planskopa ned till naturlig mark eller den nivå där anläggningar eller kulturlager påträffades. Anläggningar, schaktbotten och schaktets sidor rensades för hand. De anläggningar som påträffades mättes in manuellt utifrån Trafikverkets makeringskäppar och beskrevs. En GPS kopplad till handdator med underlagskartor användes också som hjälpmedel för inmätning av själva schaktet och anläggningarna. Delar av anläggningarna grävdes ut och dokumenterades i profil och/eller fotograferades. Prov togs för vedartsanalys och ¹⁴C-datering.

Kunskapsläge

Siljansområdet och Tunabygden intar en central roll vad avser antal lämningar efter förhistorisk järnframställning. I Siljansområdet finns över 450 kända platser med spår efter järnframställning. Karaktäristiskt för Siljansområdets järnframställning är platsernas sjönära placering. De dateringar som gjorts av järnframställningsplatserna i Siljansområdet pekar mot att järnframställningen där tar sin början runt 200–400-talen med en kulmen under 800–900-talen. Därefter avtar produktionen, för att så småningom upphöra under 1300-talet (Sandberg 2008).

Järnframställningsplatsen RAÄ-nr 195:1 registrerades under fornminnesinventeringen 1994 som ett 40x30 meter stort område med slagg, eldpåverkad

sten och sotblandad jord som framkom vid provstick i marken. Redan våren 1995 förstördes dock stora delar av järnframställningsplatsen i samband med schaktningar för anläggandet av en fotbollsplan (Hallerdal 1995a, b och c, Sandberg 1996). Dalarnas museum gjorde då en besiktning av platsen och kunde konstatera rikligt med reduktionsslagg, ugnsväggsbitar, järnfragment samt kol och sot i en schakthög. De kolprov som togs i samband med besiktningen daterades till 1000–1100-talet (DM dnr 46/95).

Undersökning

Undersökningsområdet låg på en gräsbeväxt avplanad platå i sydsydöstsluttningen ned mot Siljans strand. Området för den registrerade lämningen var inklämt mellan järnvägen i norr, en mindre väg/stig i söder, fotbollsplanen i väster och en parkeringsyta i öster. Mellan fotbollsplanen och vägen/stigen var en jordvall. Två mindre byggnader fanns också i området, se figur 2 och 3.

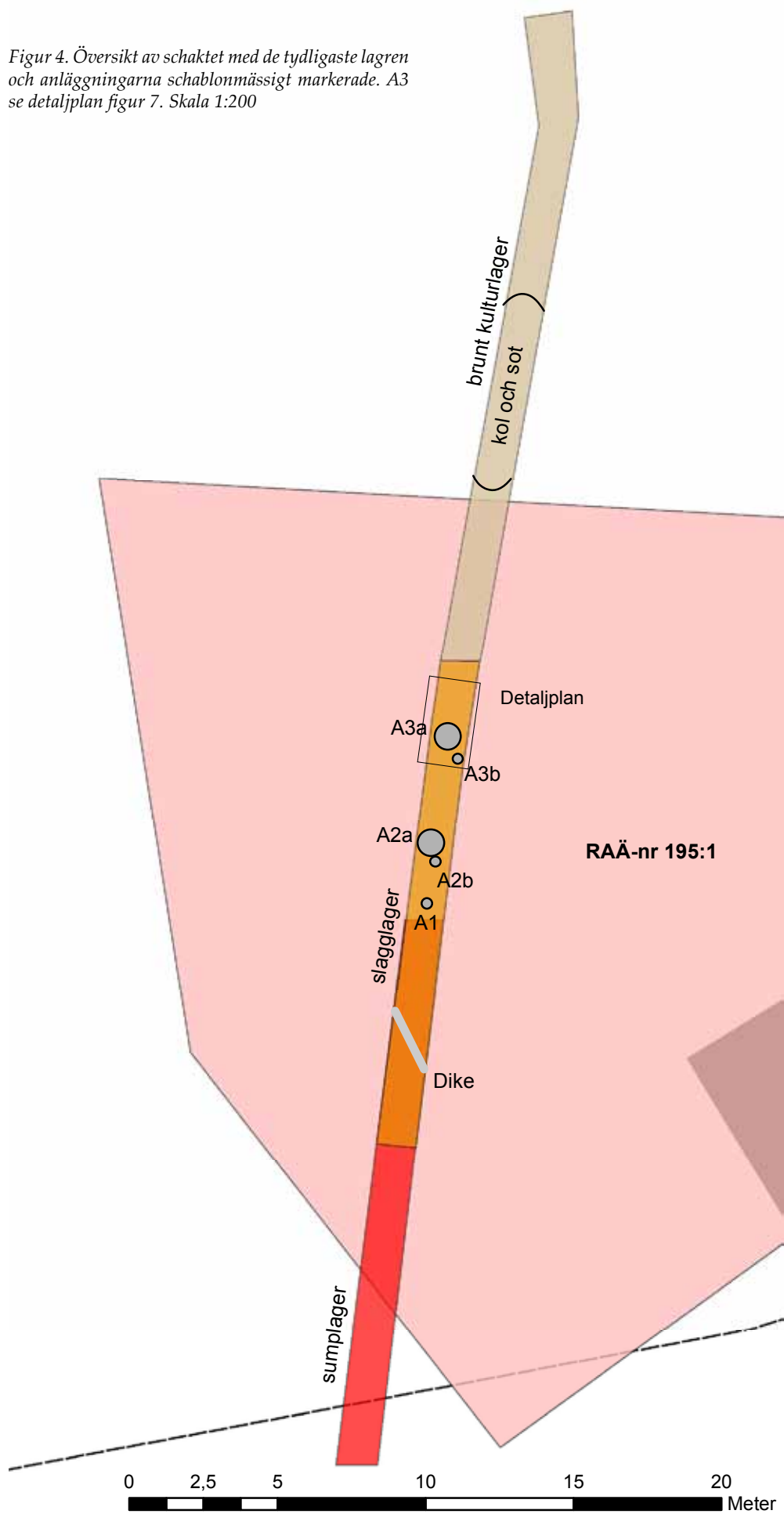
Undersökningsschaktet var ca 50 m långt (N-S), 1,5 m brett och 0,3-0,6 m, mestadels 0,4 m, djupt. Schaktet började i vallen strax söder om RAÅ 195 sträckte sig genom den västra delen av området och vidare ca 15 m norrut.

När den ca 0,1 m tjocka grästorven och matjorden var bortschaktad kunde ett 0,15-0,20 m tjockt mörkt kulturlagret med slagg, kol och mindre stenar konstateras. Slagg- och kollagret började ca 11 m in i schaktet, räknat från söder, och fortsatte till ca 27 m (figur 4). Därefter vidtog ett brunt humöst sandigt kulturlager med inslag av rundad natursten, 0,05-0,20 m stora. Mellan 33,5-39,5 m var flera oregelbundna grunda kolfläckar. Mest kol var det vid omkring 36 m, där var det ovanliggande bruna lagret också tjockare, intill 0,6 m. Troligen berodde det på en naturlig svacka i marken. Under de båda kulturlagren var ett brunt fläckigt, ca 0,2 m tjockt, sandlager med inslag av kol och slagg från ovanliggande lager. Ställvis var också ett tunt kol- och sotlager synligt i botten av lagret. Därefter kom den naturliga marken bestående av brun/beige fuktig sand.

Figur 3. Undersökningsschaktet från norr med matjorden borttagen. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 4. Översikt av schaktet med de tydligaste lagren och anläggningarna schablonmässigt markerade. A3 se detaljplan figur 7. Skala 1:200

I södra änden av schaktet skilde sig lagren mot hur det såg ut i övriga delar av schaktet. Under den 0,3 m tjocka matjorden var ett 0,3 m tjockt lager med beige sand och sten. Sedan var ett 0,2 m tjockt brunt grusigt sandlager med enstaka tegelfragment, möjligen ett utfyllnadslager. Därunder kom två, 0,05 m tjocka, svarta sump/myrlager med trä- och gräsrester (figur 5). Mellan dessa sumplager var ett 0,05 m tjockt sandlager. Sedan kom ett 0,1 m tjockt infiltrerat sandlager och därunder den opåverkade blöta sanden. De svarta sumplagren sträckte sig ca 19 m in i schaktet och överlagrades därmed av slagglagret i norr.

Vid 14,5 m syntes ett sentida dräneringsdike fyllt med singel diagonalt genom schaktet. I den södra halvan av schaktet var också några mindre skålformade diken/plogfåror i NV-SÖ riktning genom schaktet. Dikena/plogfårorna gick igenom slagg- och kollagret, ned i det bruna sandlagret och hade en fyllning av humös lerig sand med slagg, kol och sten. Mellan 19 och 27 m påträffades 5 anläggningar i form av nedgrävningar, A1, A2a, A2b, A3a och A3b, se nedan och bilaga 1.

Resultat

A1 bestod av en otydlig och grund, skålformad nedgrävning med en fyllning av lerig mjäla. Synlig i bägge schaktväggarna.

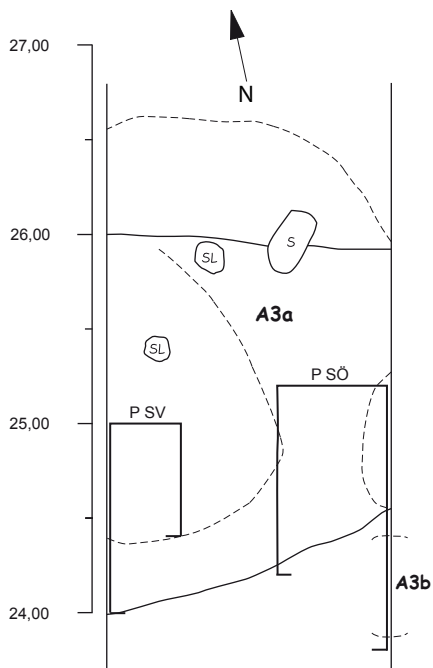
Nedgrävningen A2a var ca 1,5x1,0 m i ytan och 0,2 m djup med skålformad profil. Överst bestod fyllningen av brun lerig mjäla och därunder ett lager med sot, kol och grus (figur 6).

Figur 5. Profil mot väster i södra delen av schaktet. De två svarta sumplagren syns tydligt i den ljusare sanden. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 6. Undersökningsschaktet från söder med A2a och A2b i bildens nederkant. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 7. A3a ritad i plan med de båda profilerna markerade. De streckade linjerna visar nedgrävningarna som fanns kring och under slaggfyllningen. Skala 1:40. Se även figur 13 och 14 i bilaga 1.

A2b bestod av en oval nedgrävning 0,55x0,40 m och 0,2 m djup med en fyllning av sand, kol och mindre stenar. Ett kolprov för vedartsanalys och ¹⁴C-datering togs i botten av anläggningen.

A3a var svåravgränsad i ytan och såg först ut som ett 1,6x1,4 m stort oregelbundet område med slagg, ugnsväggsbitar, kol, sot och enstaka 0,1-0,3 m stora stenar (figur 7 och 8). När delar av den grävdes ut visade det sig vara en minst 2,4 m stor skålformad nedgrävning, intill 0,8 m djup, med relativt plan botten. Fyllningen i anläggningen bestod av slagg, mörk grusig sand, ugnsväggsbitar, kol, sot och enstaka 0,1-0,3 m stora stenar. Gropen var djupast i mitten mot den östra schaktväggen och fortsatte utanför bägge schaktväggarna. Där gropen var som djupast kunde också ett 0,15 m tjockt kol- och sot-blandat lerlager iaktas i botten mot sanden. Under och norr om slagglagret kunde ytterligare en eller eventuellt flera nedgrävningar iaktas i profilerna. Fyllningen bestod här av sand med

inblandning av kol och sot. Två profiler ritades från söder. Den ena utmed östra schaktväggen och den andra utmed västra schaktväggen. Tre kolprov för vedartsanalys och ¹⁴C-datering togs i anläggningen.

A3b var synlig i profilen direkt söder om A3a som en mindre nedgrävning, 0,56 m lång och 0,35 m djup. Fyllningen bestod av sand flammig av sot och

Figur 8. A3a under utgrävning. Foto ovanifrån med östra schaktkanten i bildens nedkant. Fotograf: Greger Bennström

Anl. nr	Kontext	Tall	Gran	Björk	Till 14C-analys
A2b	Botten	1	9		Tall <30 år
A3a	SÖ profil	9	1		Gran <30 år
A3a	Botten av slagg	10			Tall <50 år
A3a	Under skålla		5		Gran <50 år

Figur 9. Resultatet från vedartsanalysen visade att proverna var från gran och tall.

Anl. nr	Kontext	¹⁴ C BP	Kalibrerat 1 σ	analysnummer
A2b	Botten	1 131±30	885-905, 910-970	Ua-44159
A3a	SÖ profil	1 060±33	900-920, 960-1020	Ua-44158
A3a	Botten av slagg	1 009±31	985-1035	Ua-44160

Figur 10. Resultatet av ¹⁴C-dateringarna utförda på Ångströmlaboratoriet i Uppsala.

kol. I övre delen av nergrävningen var sanden något humösare. Anläggningen fortsatte åt öster utanför schaktet. För en fullständigare beskrivning av samtliga anläggningar se bilaga 1.

Slaggen som påträffades var svart, tung och trögt fluten, dvs typisk reduktionslagg. Bitarna var huvudsakligen 0,01-0,10 m stora. Det var bara i A3a som en bit av en större slaggskålla påträffades. Ugnsväggsbitar påträffades huvudsakligen i och kring A3a och hade ungefär samma storlek som slaggbitarna. På flera av ugnsväggsbitarna kunde man se rödbränd lera på ena sidan och ett glasartat förslagat skikt på den andra sidan.

Datering

Vedartsanalys

Fyra kolprover skickades till Thomas Bartholin, Scandinavian Dendro Dating, för vedartsanalys. Han kom fram till att kolet kom från både yngre och äldre stammar av tall och gran (figur 9). Lämpliga bitar med låg egenålder valdes sedan ut för ¹⁴C-datering.

¹⁴C-analys

Av de fyra kolproverna skickades tre stycken för åldersbestämning på Ångströmlaboratoriet i Uppsala. De två proverna från A3 gav ganska samstämmiga dateringar till 900-tal – tidigt 1000-tal. Provet från A2b fick en något äldre datering till sent 800-tal – sent 900-tal (figur 10).

Tolkning

Det är ofta svårt att göra konkreta tolkningar vid en förundersökning, eftersom man bara undersöker en liten del av ett större område. Samtliga anläggningar som påträffades här bör dock tolkas som nedgrävningar som har haft någonting med järnframställningen att göra. Det är vanligt att man på förhistoriska järnframställningsplatser påträffar gropar av olika slag. Det kan röra sig om kolningsgropar, slaggavtappningsgropar, gropar för bälgar m.m. (se t.ex. Carlsson 2011).

Den anläggning som var störst och tydligast var A3a. Där påträffades också mycket slagg, ugnsväggsbitar, kol och sot varför en tolkning att själva ugnen och slaggvarpet har legat i närheten inte är alltför långsökt. Vilken funktion nedgrävningen kan ha haft är dock svårare att veta. Möjligen kan det röra sig om en arbetsgrop?

A2b överlagrades delvis av A2a. Den fick också en något äldre datering än A3a, varför A2a och A3a kan vara samtida.

Dateringarna skilde sig dock inte så mycket åt. En möjlig tolkning är att man på platsen har framställt järn under en period på ca 150 år, snarare än att det rör sig om två olika skeden av järnframställning.

De mer eller mindre tydliga kol- och sotfläckar som påträffades norr om områdets begränsning var svårtolkade men har troligen haft med järnframställningen att göra. Detta innebär att fornlämningsområdets begränsning borde utvidgas åtminstone 7-8 meter norrut.

De svarta sumplager som påträffades i södra delen av schaktet härrör troligen från Siljans gamla högvattennivå, vilken låg på 163-164 m.ö.h. Slaggen och de påträffade anläggningarna ligger runt 165 metersnivån, precis som så många andra järnframställningsplatser vid Siljan. Det innebär alltså att de legat nära strandkanten när vattenståndet var som högst (Sandberg 2008).

Förundersökningen kunde konstatera att rester av anläggningar fanns kvar under grästorven och matjorden, trots tidigare schaktarbeten. Om ytterligare markinslag ska göras på platsen bör det därför ske i samband med någon form av arkeologisk undersökning.

Måluppfyllelse

Följande mål uppfylldes inom ramen för förundersökningen:

- Kunskaper om fornlämningens innehåll har klargjorts och fördjupats.
- Fornlämningens vetenskapliga potential har värderats.
- Fornlämningen kunde ges en ungefärlig begränsning åt söder.
- De undersökta anläggningarna har kunnat dateras till vikingatid.
- Förundersökningens resultat bör kunna användas som underlag vid beslut om ytterligare undersökningar.
- Arbetet har utförts inom givna tids- och kostnadsramar.

Sammanfattning

Trafikverket skulle schakta för avlopp och dränering i samband med att en väg skulle byggas i anslutning till järnvägen i Vikarbyn. Då arbetet berörde en förhistorisk blästbrukslämning, RAÄ-nr 195:1 i Rättviks socken, fick Dalarnas museum göra en förundersökning där dräneringsschaktet skulle gå fram. Lämningen hade redan 1995 skadats av schaktningsarbeten för anläggandet av en fotbollsplan. Syftet med förundersökningen var att se om det fanns anläggningar bevarade under matjorden och i så fall begränsa lämningens utbredning och bestämma dess ålder.

Under matjorden var ett slagglager i södra delen av schaktet och ett sandigt brunt kulturlager i norra delen. Under slagglagret påträffades totalt 5 anläggningar i form av nedgrävningar. Då nedgrävningarna innehöll slagg, kol, sot och ugnsväggsbitar har de tolkats som att de har att göra med järnframställningen på platsen. Två av anläggningarna kunde ¹⁴C-dateras till vikingatid, vilket stämmer bra överens med tidigare undersökta och daterade järnframställningsplatser runt Siljan.

Referenser

- Carlsson, Eva. 2011. Arkeologisk undersökning vid Eldforsen av blästplats RAÅ 209 i Järna socken, Vansbro kommun, Dalarna, Dalarnas museum arkeologisk rapport 2011:6. Falun.
- Hallerdal, Sven. 1995a. Under arbetet med den nya forbollsplanen (sic) har stora delar av en förhistorisk järnframställningsplats skövlats. Falu Kuriren 1995-04-18.
- Hallerdal, Sven. 1995b. Regeringen gav bygglov viste inte om fornminne. Falu Kuriren 1995-04-19.
- Hallerdal, Sven. 1995c. I våras tog arkeolog Fredrik Sandberg prov i högen vid badplatsen i Vikarbyn. Falu Kuriren 1995-11-06.
- Sandberg, Fredrik. 1996. Öjastrand järnframställning och boplatser. Arkeologisk utredning av planområde i Rättviks socken och kommun med jämförande studier av Siljansområdet. Dalarnas museum arkeologisk rapport 1996:1. Falun.
- Sandberg, Fredrik. 2008. Arkeologisk förundersökning Hjortnåsheden fornlämning nr 39 i Leksands socken och kommun, Dalarna. Dalarnas museum arkeologisk rapport 2008:2. Falun.

Arkiv

Dalarnas museums arkiv: Dnr 46/95

FMIS fornminnesinformation, www.fmis.raa.se

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer:	431-448-2012
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2012-04-05
Ekonomiskt kartblad:	14F0b NV
Socken:	Rättvik
Fornlämning, raä nr:	195:1
Fastighet:	Vikarbyn 11:10
Koordinater, SV (RT 90, 2,5 gon V):	x 6754238, y 1457055
Höjd (RH 70):	164-166 m.ö.h.
Vedartsanalys:	Thomas Bartholin, Scandinavian Dendro Dating
¹⁴ C-analys:	Ångströmlaboratoriet, Uppsala
Uppdragsgivare:	Trafikverket
Utförandetid:	2012-05-10 – 05-11
Schaktlängd:	50 m
Fälttid:	33,5 tim
Grävmaskintid:	14 tim
DM projektnummer:	1490
DM diarienummer:	38/12
Arkeologisk personal:	Greger Bennström Anna Lögdqvist
Praktikant:	Isabell Boväng
Fältarbetsledare:	Greger Bennström
Projektansvarig:	Eva Carlsson

Dokumentationsmaterialet, bestående av 29 foton, 1 ritning samt analysrapporter, förvaras på Dalarnas museum. Inga fynd tillvaratogs.

Figur 11. A1 synlig i den östra schaktväggen. Fotograf: Anna Lögdqvist.

A1 Nedgrävning

Nedgrävning? otydlig, minst 1,5x0,6 m (Ö-V) och ca 0,1 m djup. Skålformad profil med fyllning av brun lerig mjäla. Anläggningen fortsatte utanför bägge schaktväggarna (figur 11). Belägen 19 m in i schaktet från söder räknat och under slagglagret.

A2a Nedgrävning

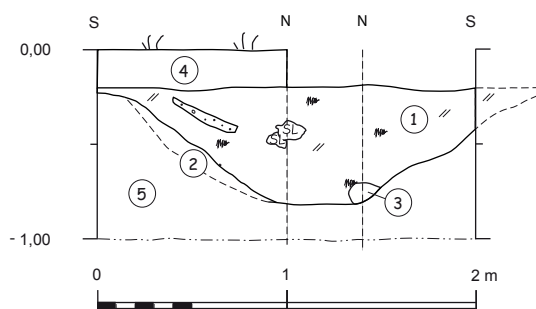
Nedgrävning ca 1,5x1,0 m (N-S) i ytan och 0,2 m djup. Snittad. Oregelbundet skålformad profil med ett mörkt lager av sot, kol och grus i botten och däröver brun lerig mjäla (figur 12). Belägen 21,0-22,4 m in i schaktet från söder och under slagglagret.

A2b Nedgrävning

Nedgrävning, oval 0,55x0,40 m (NV-SÖ) och 0,2 m djup. Snittad. Skålformad profil med fyllning av mörk sand, kol och mindre stenar. Belägen direkt söder om och under A2a. Ett

Figur 12. Profilen genom A2a från söder och en del av A2b i plan i nedre högra hörnet. Fotograf: Anna Lögdqvist

- 1 Mörk grusig sand, slagg, kol, sot, ugnsväggsbitar och sandlins
- 2 Brun sand
- 3 Lera med kol och sot
- 4 Grästorv och matjord
- 5 Naturlig sand

Figur 13. SV profilen genom A3a. Skala 1:40

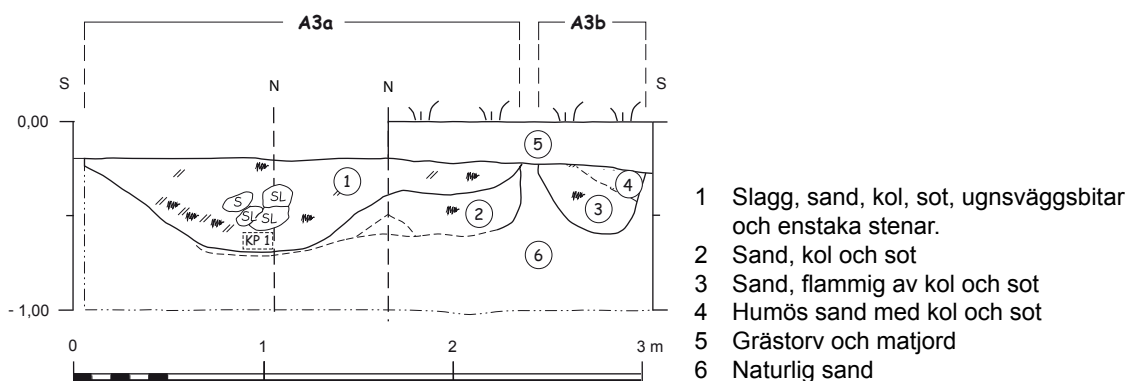
kolprov togs i botten av anläggningen. Datering: 1131±30 BP (tall <30 år).

A3a Nedgrävning

Arbetsgrop? minst 2,4x1,5 m (N-S) och 0,8 m djup. Anläggningen fortsatte utanför bägge schaktväggarna. Skålformad profil med plan botten, djupast i väst. I botten av gropen var ett intill 0,15 m tjockt lager av kol- och sot-blandad lera. Däröver var ett ca 0,6 m tjockt lager innehållande slagg, kol, ugnsväggsbitar och enstaka stenar, 0,1-0,3 m stora. I slagglagret var mindre linser av sand. Runt och delvis under slagglagret kunde spår efter ytterligare nedgrävningar med fyllning av sand med inslag av kol och sot iaktas. Ställvis kunde också ett mer sot- och kolbematigt skikt ses i botten av nedgrävningarna. Delar av anläggningen grävdes ut, främst utmed

Figur 14. A3a under utgrävning, med A3b synlig i profilen i bildens övre högra hörn. Fotot taget från väster. Fotograf: Greger Bennström

Figur 15. SÖ profilen genom A3a och A3b. Skala 1:40

schaktkanterna och den södra delen ritades i profil (figur 7, 13 och 15). Anläggningen var belägen 24 m in i schaktet från söder och i och under slagglagret. Tre kolprov togs i anläggningen, ett mot botten i SÖ profilen, och ett i botten mot västra schaktväggen och ett under en slaggsålla ungefär mitt i anläggningen. De två första skickades vidare till datering. Datering SÖ profil: 1060±33 BP (gran <30 år). Datering botten av slagglager: 1009±31 BP (tall <50 år).

A3b Nedgrävning

Nedgrävning, minst 0,56 m i diameter och 0,35 m djup. Synlig i östra schaktväggen. Skålförmad profil med fyllning av sand med kol och sot. Mot ytan var fyllningen något humösare. Belägen i östra schaktväggen direkt söder om A3a (figur 7, 14 och 15).

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan med undersökningsområdet inringat. Skala 1:50 000.

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan med järnframställningsplatsen RAÄ-nr 195:1 markerad med rosa. Förundersökningsschaktet grävdes tvärs igenom lämningen. Skala 1:10 000.

Figur 3. Undersökningsschaktet från norr med matjorden borttagen. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 4. Översikt av schaktet med de tydligaste lagren och anläggningarna schablonmässigt markerade. A3 se detaljplan figur 7. Skala 1:200.

Figur 5. Profil mot väster i södra delen av schaktet. De två svarta sumplagren syns tydligt i den ljusare sanden. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 6. Undersökningsschaktet från söder med A2a och A2b i bildens nederkant. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 7. A3a ritad i plan med de båda profilerna markerade. De streckade linjerna visar nedgrävningarna som fanns kring och under slaggfyllningen. Skala 1:40. Se även figur 13 och 14 i bilaga 1.

Figur 8. A3a under utgrävning. Foto ovanifrån med östra schaktkanten i bildens nedkant. Fotograf: Greger Bennström

Figur 9. Resultatet från vedartsanalysen visade att proverna var från gran och tall.

Figur 10. Resultatet av 14C-dateringarna utförda på Ångströmlaboratoriet i Uppsala.

Figur 11. A1 synlig i den östra schaktväggen. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 12. Profilen på A2a från söder och en del av A2b i plan i nedre högra hörnet. Fotograf: Anna Lögdqvist

Figur 13. SV profilen genom A3a. Skala 1:40

Figur 14. A3a under utgrävning, med A3b synlig i profilen i bildens övre högra hörn. Fotot taget från väster. Fotograf: Greger Bennström

Figur 15. SÖ profilen genom A3a och A3b. Skala 1:40

Dalarnas museum

Postadress

Box 22, 791 21 Falun

Besöksadress

Stigaregatan 2-4, Falun

Tel 023-76 55 00

info@dalarnasmuseum.se

www.dalarnasmuseum.se